

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izveš v vsaki številki in velja s poštno vred in v Mariboru s polnjenjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hoče list po njej, plača na leto samo 3 K. — Naročnina se pošilja na: Upravištvu „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje do odpovedi. — Udje „Kotliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vln. — Uredništvo: Kotliška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravištvu: Kotliška cesta št. 5, sprejemni kabinet. — Inserate in reklamacije. — Inserate se sprejemajo do 10 dni pred izidom. — Menjava reklamacije se pošilja preko.

Vojska s Srbijo v glavnem končana.

Ostanimo na domači grudi!

Vsaka vojska vseka hude rane ne samo posamezniku, ampak tudi celim domovom, narodom in državam. Naš kmečki stan sedaj silno, silno mnogo trpi. Drugi stanovi, posebno pa oni v mestih, zabavljajo čez kmečko ljudstvo, češ, kako gre kmetom dobro, ko imajo vsega zadosti. Ko bi pa meščani in drugi stanovi v mestih in industrijskih krajih bili le malo na tančeneje podučeni o vseh težavah, ki so zadele v sedanjih vojski naše kmečko ljudstvo, bi imeli ti ljudje čisto druge pojme o sedanjem položaju na kmetih. Kmečke težave so sedaj navezane druga na drugo, kakor jagode v očenašu. Le pogledimo! Kmetije so brez moških, nikogar ni, ki bi opravljal težka, a neobhodno potrebna kmečka dela, polja so večinoma neobsejana, prišli so strogi vladni odloki glede prodaje pridelkov in živine. Žito se rekvirira, prodajalca živine ali drugih pridelkov naznanjajo zavistne osebe prav rade sodnji, da bi ga naj obsodila radi navijanja cen, ako je živino, drva ali kaj takega prodal za nekoliko boljše ceno. Kmet ima sedaj skoro vsak teden orožnika v hiši, ki poizveduje, koliko žita je v shrambi, za kako ceno je prodal gospodinja pitano svinjo ali tele itd. To niso prijetni časi za kmečko ljudstvo. K temu pa še pridejo druge, še hujše neprijetnosti. Pride glas z bojišča, da je mož padel... Delo zastane, otroci jočejo, žena vije roke... Kdo bo skrbel, da se plačajo visoke obresti, davki itd? Kdo bo vodil in oskrboval obširno gospodarstvo? Ne bom več našteval teh in enakih težav, kajti gotovo je, da je kmečki stan s sedanjimi vojsko najhujše prizadet.

Obupati pa ne! Vrlo kmečko ljudstvo, poguma in samozavesti ne sme izgubiti!

Mnogi pravijo: „Prodala bom kmetijo in si kupila kaj malega.“ Drugi zopet pravijo: „Kaj se bom ukvarjal s kmetijstvom. Sinove so mi vzeli, padli so; za tuje ljudi ne bom delal. Prodaj posestvo in grem v mesto.“ In dandanes naletimo mnogokrat tudi na take, ki pravijo: „Ko bo vojska minula, ne bom več delal pri kmetu, ampak bom šel raje v mesto ali tujino, tam se bo bolje zaslužilo.“

Mi pa pravimo: Tako tarnanje je ničevno! Ostanimo na domači grudi! Sedanja vojska je zopet in zopet pokazala, da je kmečki stan eden najvažnejših činiteljev v državi. Kdo je, ki zalaga armado z najboljšimi vojniki? Kmet. Kdo prideluje živež za milijonske armade? Zopet kmet. Kdo se najbolje in najustrežneje bori za domovino? Može in mladeniči z dežele. Vsaj o slovenskem kmečkem ljudstvu velja v polni meri vse to. Upati torej je, da se mu bo po vojski šlo povsod na roko v zahvalo za velike žrtve.

Ostanimo na kmečki grudi tudi iz enostavnega vzroka, ker bo po končani vojski kmetijstvo cvetelo, kakor malokateri drugi stan. Vsi kmečki pridelki bodo imeli še desetletja visoko ceno. Vse zaloge bodo po vojski izčrpane, odvisna živina poprodana, radi tega bo nizka cena za kmečke pridelke nekaj nemogočega. Na drugi strani bodo pa skoro gotovo odpravljene tudi vse, ali pa vsaj večinoma vse neljube in stroge vladne odredbe. Življenje na kmetih bo po vojski veselo in po starem načinu. Vaši junaki, ki se bodo vrnili z odlikovanji in mnogimi izkušnjami, bodo pripovedovali svoje zanimive vojne dogodke, delo bo šlo zopet veselo od rok in po vojski vsekane rane se bodo zacelile. Nasprotno pa bo po mestih kljub dobrim plačam življenje še vedno drago. Zatorej, kdor hoče biti srečen, kdor hoče, da bodo njegovi otroci srečni in zadovoljni: Ostanimo na kmečki grudi! Stara slovenska pesem poje:

Slovane, tvoja zemlja je zdrava,
Za pridne nje lega najprava;
Polje, vinograd, gora, morje,
Ruda, kupčija tebe rede.

Avstrijsko-italijansko bojišče.

Boj za Gorico se nadaljuje z dosedanjim srditostjo. Italijanske bombe prihajajo v Gorico, italijanski vojaki ne. Gorica je razdejana od italijanskih bomb, toda trdno v naših rokah. Kakor poroča naše vojno vodstvo, so pripeljali Italijani na goriško fronto zopet nove, sveže čete, ki so jih odtegnili tirolski fronti in nabrali v zaledju. Višek boja za Gorico se po mnenju vojnih strokovnjakov ni dosežen in se pričakuje, da se bo srditost te dni še povišala. Dne 1. decembra se je otvoril državni zbor in general Kadorna bi rad pokazal, kaj zna. General Borojevič in naši vojaki so pripravljeni, da ga skušajo, a so strogi profesorji.

Italija se Nemčiji ni napovedala vojske, a tudi Nemčija Italiji ne. Italijanska vlada je celo dovolila, da sta dva nemška kardinala smela te dni svobodno potovati v Rim k papežu, kamor je bil tudi pozvan belgijski kardinal.

Italijo od vseh strani silijo, da bi se udeležila boja na Balkanu, prihajajo tudi novice, da je Italija res že pripravljena, toda do resnice ne pride. Lah ima ob Soči z nami dovolj opravila, nima niti moči niti veselja za druga podvzeta.

Gorica v plamenu.

Lahi so zadnji teden metali v Gorico tudi vžigalne bombe z namenom, da mesto zažgejo. Vžigalne bombe ne frčijo samo iz topov, ampak tudi iz zrakovplotov, ki neprestano krožijo nad mestom. Mesto gori skoraj vsak dan na več krajih. Goriška požarna bramba ne more več obvladati velikega dela. Na pomoč so že prišli ognjegasci iz Ljubljane, Gradca, Dunaja in drugih mest. Najhuje je dosedaj, kakor smo že poročali, požar divjal v mestnem delu, ki se zove „Travnik“ in Semenška ulica. Vžgala se je nadškofijska palača, velika stavba „Parkhotel“, semenišče, Trgovski dom in druge važnejše stavbe. V noči od 23. na 24. novembra je nastal požar tudi v župnijski cerkvi na Placuti. Vsa notranjščina cerkve je zgorela ali ožgana. Le štiri gole stene brez strehe še stojijo. Zvonik še sicer stoji, a tramovje je tudi pregorelo. Župnišče zraven cerkve je pogorelo do tal. Pogorelo je dosedaj okrog 30 hiš; število porušenihih znaša 300—400, 1300 hiš pa je težko poškodovanih. Hiše, ki ne bi bila vsaj nekoliko poškodovana, pa v Gorici menda sploh ni.

V Gorici nad 25 milijonov kron škode.

Od 18. novembra naprej padajo dan za dnevom težke sovražne granate in šrapneli v Gorico. Na sto tine hiš je že v razvalinah. Avstrijsko uradno poročilo z dne 26. novembra pravi o obstreljevanju Gorice:

Cim jasnejše izpoznavajo Italijani brezkoristnost svoje zadnje ofenzive, tem gostelje padajo težke bombe in zažigalne granate v mesto Gorico, ki jo zdaj načrtoma razstreljujejo v razvaline. Vsak dan je višje število požganih in uničenih hiš in cerkva. — Dosedanja škoda na poslopijih se ce- — ni s 26 milijoni kron, preceniti se pa ne more škoda zasebne lasti, umetnin in zbirak.

Zakaj obstreljujejo Italijani Gorico.

Italijanski list „Corriere della Sera“ je priobčil sledeče zanimivo poročilo o vzroku, ki je napotil Kadorna, da hoče uničiti mesto Gorico: Italijanski generalni štab je sklenil razdejati Gorico zaradi tega, ker so zanesljivo izvedeli, da so zapustili mesto Gorico vsi italijanski, to je iredentistični prebivalci, in so ostali v Gorici le Avstriji zvesti Slovani, nekaj Nemcev in nekaj malo Avstriji zvestih Italijanov. Zaradi poslednjih se pa ne izplača prizanašati mestu, za katero se je prelilo že toliko italijanske krvi.

Cetrt milijona ranjencev v Italiji.

Iz Milana se poroča, da so vse zasebne in vojaške bolnišnice v gornji Italiji z ranjenci tako prenapolnjene, da ni najti v deželnih, mestnih in zasebnih bolnišnicah nobenega prostora za nevojake osebe-bolnike. Sedaj se nahaja v italijanskih bolnišnicah 250.000 ranjenih vojakov. V tem številu se pa ni všteli 60.000 mož, ki so zboleli vsled mrazu in nalezljivih bolezni, ki se sedaj zdravijo na raznih italijanskih otokih v Sredozemskem morju. V italijanski armadi je začel razsajati legar, ki zahteva vsak dan povprečno 15 do 20 žrtve.

Naše žrtve.

Z italijanskega bojišča se nam piše:

Strašno melodije, katere nam igrajo polentarski topovi, smo se že navadili, včasih nam je to le v zabavo. Nekateri pridno kujejo spominske prstane od raznih koscev sovražnih šrapnelov. Posebno ljubo nam je časopisje: „Sl. Gospodar“ in „Straža“, katere vedno z nestrpnostjo pričakujemo.

Nekaj žrtve pa le zahteva divje bombardiranje polentarskega topništva.

Mi smo izgubili 3 tovariše. Vsled tega je v marsikateremu sreč vskipli hujši srd do izdajalskega verolomnika.

Dne 22. oktobra je padel od granate zadet Anton Zahernik iz Luč v Savinjski dolini. Dne 29. okt. pa sta bila težko ranjena Luka Hribaršek iz Belih vod, ki je pozneje izdihnil svojo dušo za domovino. Posebno pa nas je srce zabolelo, ko smo slišali, da je kot težko ranjen umrl v bolnici umreti Matevž Potonik, mlad mož iz Zavodnje pri Šoštanj. Srečno si je želel še enkrat videti dom, svojo ženo in ljube otroke, pa božja volja je bila drugače. Blagi, zaljubljeni njegovi ženi naše sožalje. Tolaži jo pa naj upanje, da se je njen mož preselil v boljšo, srenejšo domovino. Saj je bil pripravljen. On je bil doma kot tukaj narodnik „Sl. Gospodarja“ ter tajnik „Izobraževalnega društva v Zavodnji“.

Dragi nam tovariši! Sovražna krogla ti ni prizanesla, zadela te je, a božja roka te je v nebo sprejela.

Srečne pozdrave vsem domačinom ter prijateljem „Sl. Gospodarja“. Blaž Goričan, Ivan Toplak, Marko Kos, Janez Gostenčnik in Leva Janez. Živili Slovenci! Slava Slovenkam!

Neznosen smrad nepokopanih italijanskih trupel.

Očividno, častnik nepristranske države, opisuje borbo za goro Sv. Mihaela sledeče: Borba za goro Sv. Mihaela prekaša glede srditosti in sloveskih žrtve vse boje, katere sem dosedaj videl. Boj traja tu noč in dan. Italijani žrtvujejo na tisoče svojih vojakov. Skozi celih 40 ur je pošiljala italijanska težka artilerija granate na avstrijske postojanke na gori Sv. Mihaela. Mislilo, da je strl vsak hujši avstrijski odpor, so se začele pomikati cele vrste italijanskih vojakov in sicer deset polkov, proti gori Sv. Mihaela, da jo naskoči. V tem hipu zagrmí avstrijska artilerija in pokosi cele vrste. Samo prvi naval je že stal Italijane čez 1000 mož in ta prizor se je petkrat ponavljal. A vse brezuspešno, vsi naskoki italijanske pehote so bili odbiti, na tisoče mrtvih Italijanov je pokrivalo bojišče, na katerem je že ležalo iz prejšnjih bojev pred petimi dnevi več sto italijanskih —

nepokopanih trupel, ki so razširjala grozen smrad. Čeprav je bilo nebo popolnoma mirno in ni pihal nobeden veter, je bil smrad, ki nam je udarjal v obraz, neznošen. Nobeden avstrijski vojak ni po nepotrebnem odprl ust, le da bi ne dihal va-se smrad, ki so ga razširjala nepokopana italijanska trupla. Bojišče je pokrivalo kupe mrličev, na nekaterih mestih je ležalo po deset mrtvih trupel drugo na drugem. Grozovit je bil prizor, če je treščila granata v kup mrličev. Mrtva trupla in deli trupel kakor roke, noge in glave, so frčali daleč okrog po zraku — bil je to prizor, ki ga nisem še videl na nobenem drugem bojišču, pretresljiv, da ga ne pozabim vse žive dni.

Ne morejo na grobove svojih dragih.

Franc Lajh, doma od Sv. Jurja ob Ščavnici piše z italijanskega bojišča:

Dan Vseh svetnikov je bil letos izredno žalosten, posebno za one, katerih dragi počivajo pod hribom matere zemlje v daljni tujini. Mnogi so lazi še ta dan bili veseli in pomagali kinčati grobove svojih rajnih. Nihče od domačih, ne žena, ne mati, ali oče ali kak drug sorodnik ni kinčal grobove naših junakov, ki sladko počivajo pod tujo grudo. Nihče ni zažigal lučke na grobu, nihče tam zmoli očenaša. Mnogi, katere še smatrajo domači za žive, že spe tukaj na bojni poljani večno spanje. ... Molimo drug za drugega!

Glej, ljuba Zefika, tudi tebe kliče glas rajnega moža Lovrenca Korosec, ki se je vojskoval z menoj vredi v daljni Galiciji. Zadel ga je sovražna krogla in blagi moj tovariš je izdajal svojo dušo. Njegov duh pravi tebi: Ljuba žena, prižgi tudi ti meni svečo na mojo gomilo. Pa tega ti ni mogoče, ker ne moreš do nje. Moli doma pridno za njegov dušni blagor, da se bosta enkrat zopet združila, kakor nekdanj pred altarjem. — Pozdravljam vse Jurjevčane in vam kliče moja svidenje, če ne v župnijski, pa v nadzvezdani, kjer ni vojske in ne bridkosti.

Poroča se nam, da je Franc Lajh na dan Vseh svetnikov, torej še isti dan, ko je pisal gorej omenjeno pismo, bil zadet od štirih italijanskih krogel. Sedaj se nahaja v Koprivnici na Hrvaškem v tamošnji bolnišnici Rdečega križa.

Kako sva obhajala Martinovo.

Piše se nam:

Približeval se je god sv. Martina. Ze večkrat poprej sva se pogovarjala s prijateljem, kako bova obhajala ta dan v postojanki, s katere sva prežala na sovražnika, najin god, ker sva oba dobila pri krstu ime sv. Martina. Dne 10. novembra, zgodaj v jutru, rečem prijatelju: „Martin, jutri bo najin god. Priporočila se Bogu, Mariji in najinemu patronu sv. Martinu, da naju naj varujejo laških krogel in vseh drugih nevarnosti. Opraviha sva res prav pobožno jutro molitev in se priporočila angelju varhu. Kar naenkrat prileti v bližino granata in vzdigne visoko v zrak razbito kamenje. Žalostno pogledam prijatelja v oči in mu rečem: Bog ve, kako bo kaj; že zgodaj je začel, pa ker z granatami, ta črni izdajalec. V tem hipu je že priletela druga, tretja in začele so se tresti postojanke in na obeh straneh so začeli topovi svojo grozno pesem. Pa hvala Bogu, zadel je sovražnik prav malo. Laške granate so razbijale samo doberdobske kamenje. Proti večeru je pojenjalo grozno tuljenje topov. Oddahnil sem si in opozoril tovariša, da se zahvaliva Bogu, da sva še živa ostala, ker bil je res grozni dan.

Zgodaj v jutro, dne 11. novembra rečem tovarišu: Danes bo mogoče boljši dan, ko midva obhajava god. A tudi ta dan je bučalo in grmelo, da sem mislil, da boče Italijan vse granate in šrapnele izstreliti. No, mislim, da bodo bralci „Slovenskega Gospodarja“ sedaj znali, kako sva obhajala s prijateljem god. Pozdrave! Martin Sumrak in Martin Krajnc, doma v Skorinjskaku, župnija Sv. Andraž v Leskovcu.

„Italijanom nesem večerjo“.

Vri junak Franc Barbej, sedaj korporal 12. stotnije našega slovensko-štajerskega železnega polka št. ... piše z italijanskega bojišča svoji materi na ljubnem v Savinjski dolini sledeče:

Dne 12. novembra sem imel izvršiti zelo nevarno nalogo. Naš blagi gospod nadporočnik je vprašal nas vojsake, kateri bi si upal bližnje italijansko utrjeno kritoje z minami spustiti v zrak. Jaz sem se takoj oglasil. Izbral sem si še dva korajžna fanta za pomoč. Proti 11. uri po noči se podamo s potrebnimi ročnimi granatami in minami na nevarno pot. Preden smo odšli, dobili smo še od našega dobrega poveljnika krepčilo. Med potjo pridemo mimo našega oddelka in moj prijatelj me vpraša: „Kam pa ideš Barbej s temi minami?“ — „Italijanom nesem večerjo!“ mu odgovorim in hajd naprej.

Ko se približamo sovražnikovemu kritju, plazijo se po trebuhu do polentarjev. Kakih deset kosov od njihovih utrd oddaljani, vržemo na nje naše ročne granate za prvi pozdrav. Nato skočim hitro do zakritja, za katerim je bilo 30 polentarjev, položim naše mine ter se spravim tiho do svojih tovarišev nazaj. Seveda so Italijani streljali hudo na nas, a zadelo niso nikogar, svinčenke so žvižgale previsoko. Naše mine so strašno učinkovale. 29 polentarjev je bilo mrtvih in enega sem pa ujel; sel je pa tudi prav rad z nami. Našli smo tudi nekaj nepokvarjenih ita-

lijanskih min. Šli smo potem do naše postojanke k gospodu nadporočniku, kateremu smo seveda vse natančno poročali. Bili smo jako pohvaljeni ter dobili kot nagrado obilico kruha, sira, salame in drugega krepčila. Drugi dan me je naš gospod polkovnik povišal v korporala ter mi tudi obljubil, da dobim srebrno kolajno.

Dokler bodo naši hrabri slovenski polki tako junaško stražili meje naše mile domovine, jo laški kraljček Viktor Emanuel ne bo prekoračil ter se s svojo kraljico Lenko po avstrijski zemlji sprehajal, kakor se je spomladi ustil.

Kako je na Doberdolu.

Anton Klemenčič, doma iz Rožičkega vrha pri Sv. Jurju ob Ščavnici, ki se nahaja sedaj v bolnišnici v Čakovcu, piše svoji sestri in materi:

Bil sem na Doberdolski planoti, kjer se, kakor si tudi sama čitala v „Slovenskem Gospodarju“, bijejo boji, ki se morajo računati k najstrašnejšim sedanjega časa. Doberdolu leži desno od morja, zato je smelo lepo videti na vodo. Čeravno je italijanska artilerija skoraj zmiraj, odkar sem bil jaz v ognju tako streljala, da se je kar tema delala od samih granat in šrapnelov, pa vendar jaz skoraj nikdar nisem občutil nobenega strahu. Enkrat bilo je zelo grozno. Naša stotnja ravno ni bila takrat v postojanki, marveč nekoliko dalje zadaj v votlinah, katere so nam saperji izkopali, ali boljše rečeno, izstreljali, ker je samo kamenje in se mora vse izstreliti. Tam smo bili nekoliko zavarovani pred sovražno artilerijo. Pa naenkrat začnejo polentarji leteti iz svojih postojank in se našim približevati z namenom, jih nam iztrgati in nas poguati v beg. Pa hudo so se zmotili. V najhujšem sovražnem ognju smo bili mi alarmirani in smo zlezli iz naših lukenj in bežali naprej v postojanke našim tovarišem na pomoč. Čeravno je „Avanti“ se svojim topničarstvom hudo rjovel po nas, vendar je samo ene-za infanterista ranil. Drugi smo vsi zdravi pribražali v kritje. Pa zdaj se je še le pravo pričelo. — Skočil sem v okop, kjer sta bila tudi že dva druga notri, pa za mene je še bil prostor. Moram reči, bila sta to dva plašljivca. Malo da nista cela v kamenje zlezla, tako sta se tiščala k tlom, potem pa se še povrhu z zaključki glavah pokrila. Jaz pa, seveda mi tudi ni bilo prijetno, pa sem vendar korajžno sedel v kotu in zdajpazdaj pomolil glavo v luknjo, kjer sem skozi streljal in čakal, da se kateri polentar približa našim žičnim oviram, čeravno mi je kamenje po glavi in hrbtu deževalo. Kjer je topničarstvo našluje vrezovalo v naše okope, tam so seveda naši postojanke izpraznili in ko je naš nezvesti trozveznik blizu prišel, pa zopet nazaj zasedli. Končal pa se je boj kakor vsakokrat, s puzom Italijanov. To bi vam morali videti. Kakor že gotovo iz časopisov vesta, italijansko moštvo ni za prodiranje, posebno tam ne, kjer stojijo slovenski fantje. Boji so grozno naših bajonetov. Ko so videli, da se že jurisu bliža, pa so vse pometali od sebe in z groznim krikom bežali nazaj in pustili veliko ranjencev in mrtvecev, kateri pa navadno morajo tam ostati kjer so, seveda tudi tisti ranjenci, kateri se sami ne morejo dalje splaziti, ker tam med obema švarmlinijama je prenevarno, da bi mrtvece in ranjence proč spravili. Po končanem napadu pa smo mi zopet šli nazaj v votline. Dne 29. oktobra, ko sem bil ranjen, je bilo ravno tako. Samo še vse groznejše pokanje je bilo. Mi smo bili zopet v votlinah in smo razstreljeno kamenje ven spravljali. Pa smo bili zopet alarmirani, ker Italijan je bil že dvakrat vdrl v naše postojanke. Pokalo je še vse hujše, kakor prvič, ko smo mi drli v okope. Imeli smo vse na sebi, nahrbtnik, krušnjak in 200 patron ter še puško z bajonetom.

Prišli smo srečno v okope. Ko smo se pa razpeljevali na desno in smo že skoraj prišli tja, kam slišimo, pa je naenkrat prifrčala italijanska krogla od desne strani in mi prevrtila desno roko. Ni prifrčala samo ena, ampak na stotine. Tudi jaz sem jih dobil več, samo ranila me je samo ena. Druga mi je pa puško izbila iz roke, nekaj pa se jih je zabavalo v mojem plašču in žepu, ker sem pozneje, ko sem robec iz žepa potegnil, opazil, da je bil robec tak, kakor da bi ga miš imela v delu. Bila je moja sreča, da se te krogle niso mojega trebuhu lotile. Ko sem kroglo dobil, sem takoj skočil v kritje, kjer so se že trije drugi tiščali in sem se vsedel, ker mi je prihajalo slabo. Bil sem tudi par sekund v nezvesti, ležeč na svojem nahrbtniku. Pa pokanje pušk me je kmalu zopet zdrnilo. Potem me je bojni tovariš obvezal, da se mi je kri ustavila; potem ko je ogenj malo ponehal, pa sem šel nazaj. Omeniti moram še tudi to, da so se Italijani dobro naučili bežati, ker vsakokrat, ko smo jih mi vrgli nazaj, so bežali kakor bi jih sam peklenšček podil. Na dan smo samo po enkrat jedli in to zvečer. Po dnevu živina, katere nam je na svojem hrbtu nosila živež, ni mogla do gas. Tam se živež ne more lahko dovažati, zato je morajo vse ubogi konji na svojih hrbtih po noči na višine prinesiti. Po dnevu ni mogoče, ker bi jih zagledali italijanski letalci, katerih je zmiraj dovolj v zraku, in bi potem naznanili svoji artileriji, ki bi jih potem takoj postreljala. Tako smo dobili s težavo po noči juho z mesom, katere je bila prav dobra in tudi se premaslo. Dobili smo tudi pol litra črne kave, trije možje skupaj en liter vina, potem kave za enkrat skuhati, katero sem jaz navadno suho snedel, bila je dobra, ker je bila že s sladkorjem pomešana, pol štruce kruha, večkrat en kosček sira ali klobase, tudi čokolado, potem vsak dan 2 do 3 cigarete in tudi večkrat šibice.

Tam po Primorskem nimajo druge vode kakor samo deževnico. Imajo skopane velike studence, potem pa iz strehe žlebe napeljene v studence in to je njihova užitna voda. Potem si lahko mislita, koliko smo je dobili. Pa je vseeno „lušno“ bilo. Prvič sem šel vesel in smo peli v švarmlinijo, zdaj me navdaja nekaj strah, se mi zmiraj zdi, da ne bom nikdar več gledal domačih, meni tako ljubih krajev, Tebe, draga sestra, in vas, ljuba mamica. Sam Bog dajte strašni vojski skoraj konec. Iskrene pozdrave!

Mi smo zmiraj veseli.

Z južno-tirolskega bojišča nam piše Fr. Leben: Dne 15. novembra pretelo bo že skoraj 6 mesecev, odkar se bojujemo proti laškemu izdajalcu. Kakor mačka na miš, tako prežimo noč in dan na hnavskega polentarja. Sprva je mislil, da si bo kratkoma naložil na svoj hrbet vse naše hribe in doline, tako hudo je njegova artilerija streljala, toda pozabila je meriti. Ker polentar ni veliko gledal na to, če so padale njegove granate 100 korakov pred nami ali pa za našimi postojankami, nam seveda ni napravil velike škode, ker si je mislil, da nas bo kar gromenje njihovih topov prepodilo iz naših strelskih jarkov. — Večkrat so se pa tudi priplazili do naših žičnih ovir, toda po kratkem boju so nam zopet pete pokazali, ker si namreč niso mislili, da se slovenski fantje in možje ne umaknejo, in so pripravljeno braniti cesarja in domovino do zadnjega moža, do zadnje kaplje krvi. Mi slovenski fantje ... polka smo zmiraj veseli in si marsikateri dan zapojemo kako našo slovensko pesem v naših strelskih jarkih.

Tudi 15. novembra je lepo sijalo sonce in naš Franc Kranjc, doma iz Galuškaka, nam je zaigral na mali harmoniki in bili smo vsi veseli in dobre volje v naši podzemeljski hišici.

Italijanska uš, to je res taka žival, da jo mora vsak poznati. Je vsa kosmata kakor veverca, tega ne verjame vsak. Kdor pa hoče to žival poznati, se mora na italijansko mejo podat. Pozdravljam vse bralce „Slovenskega Gospodarja“. Alojz Leš, Rupert Galin, Ravosek, Trbovljčan Turk, Lauh, Rosec, Hlebec, Mejavšek, Golob, Velzer, Jagodič. Kranjc Franc in Fr. Leben.

Kako sodi general Borojevič o Italijanih.

Vojni poročevalec lista „Tag“ piše o generalu Borojeviču:

General Borojevič, ki se je, kakor znano, v boju zoper Rusje v Karpatih tako proslavil, in katere mu je sedaj v boju zoper Italijane izročena najvažnejši del avstro-ogrsko bojne črte, je rodom Hrvat. Izgleda s svojim zagorelim obrazom, kakor bi bil star kakih 50 let. Brke ima kratko prstrižene, oči majhne, temne, ostro gledajoče in prodirajoče. Vede se pa mirno, hladno kakor Hindenburg, toda mnogo bolj izbrano, izrazito in hitro. Usoda je pač različna. Borojevičovo ime je kakor n. pr. tudi ime bavarskega princa Rupprehta, ki oba zadržujeta trikrat močnejšega nasprotnika, mnogo manj znano kakor ime generalov, ki z velikimi armadami podvzemajo ofenzive, in izhujujejo zmage.

Z generalom Borojevičem sem govoril začetkom zadnje (četrt) italijanske ofenzive. General je izjavil: „Če se presoja delo Italijanov, se ne sme prezreti, da razpolagamo z izkušnjami 15mesečne in naporne vojske. Kadorna se je začel pa, šele uiti. Naj se vojak v vojni šoli kot priučeni vojskovodja še tako izkaže, se le novodobno bojišče zelo razločuje od šole. Kadorna se je zdaj že veliko naučil. Lahko se začel ognja nekoliko bali. Vojska jim je bila nekaj novega, naše čete so pa tvorile v vojski izkušeni veterani. Laški vojaki so se hitro poboljšali. Priznati se mora pošteno, da zdaj hrabro naskakujejo. Vsak narod ima svojo naravo, ki se kaže tudi na bojišču. Nemec se odlikuje z zavestjo dolžnosti in z ljubeznijo nasproti domovini; odločen je, vstrajen, ne pozna strahu, miren in hladnokrven. Te lastnosti so mu prirojene in se mu v šoli od prvega dne dalje v-tiskavajo. Rus, če ga častniki dobro vodijo in če jim zaupa, kaže vse najboljše vojaške lastnosti Slovana. Prodira zelo počasi, a z veliko vstrajnostjo, dokler ne pade. Srb se vojskuje do nezvesti in je obdunjanja vreden borilec, spopadljivejši, divjejši, odločnejši kakor Rus, ki ga presega po podvzetnosti in samozavesti tudi Italijan. Italijan je pravi zastopnik razburilivega latinskega temperamenta. Napada kakor veter, a če se izjalovi napad, se umakne še hitreje, kakor je prišel. Italijan dožal se ni pokazal tiste vstrajnosti, tiste zagrizenosti z nohti in zobmi, ki jo pokaže Rus večkrat, Srb pa vselej.

Veliko seveda je odvisno od častnikov. Lahko se trdi, da prispeva k bojni vrednosti čete poveljnik in častniki morebiti 80%. Videl sem čete, ki so veljale za ničvredne, a junaško so se izkazale, ko so dobile nove častnike. Prigovarjam četam in jim navdušuji, da se ti počrni obraz, obetaj jim, da pridejo v deveta nebesa, a ničesar ne opraviš, če čete nimajo pravih častnikov, ki poznajo svoje ljudi in ki jim tudi ljudje zaupajo. Razlikujejo se pa tudi čete same v eni in isti armadi. So čete, ki najboljše postopajo le s polnim želodcem, ki so najboljše volje in najvstrajnejše, dokler morejo veliko in dobro jesti. Druge čete imajo zopet drugačne lastnosti. Kakor se zle to lastnosti malenkostne, so pa le mnogokrat zelo važne.

Častniki morajo zato natančno poznati svoje ljudi in zanimati se morajo za nje osebno. Osebna hrabrost, izkušnje, znanje in vodilne lastnosti častnikov se le izpopolnijo čete. Kar pomenja hrbet telesu, to pomenja častniški zbor armadi. Če je ranjen hrbet, sledi lahko oslabelelost. Možgani pošiljajo se vedno svoja povelja, a udi jih ne morejo več ali jih pa le deloma izvedejo. Ravno tako se godi armadi, če je častniški zbor slab ali pa pomanjkljiv.

U sedanjih dogodkih je izjavil general: O izgubah Italijanov seveda ne morem podati natančnih podatkov, a po raznih informacijskih virih cenim, da so izgubili Italijani v prvih treh bitkah približno 300.000 mož. Njih izgube so na gotovih mestih naravnost strašne. Pred našimi strelskimi jarki leži na tisoče napokanih italijanskih mrtličev. Samoobsebi umljivo je, da so naše izgube neprimerno nižje. Naši ljudje stojijo namreč v jarkih, ki jih sovražnik ne vidi. Njih puške in strojnice kose Lahe, ki naskakujejo na strmini. Tukaj sta dva zemljevida (general me je peljal k mizi, na kateri so ležali zemljevidi, a ta miza s tremi stoli je tvorila edino opravo sobice); en zemljevid kaže našo postojanko mesca junija, na drugem sem zabeležil našo sedanjo postojanko. Kakor vidite, se ni nič izpremenilo. Veliko nižino onstran Soče smo izpočetka prepustili Lahom in nismo poizkušali, da jo zopet vzamemo. Kjer smo zavzeli prvotno postojanko, tam še stojimo in ostanemo, če bo le to v naši moči. Videli boste zdaj zopet junaško hrabrost, vstrajnost in neprekosljivo vojno sposobnost mojih čet, ki so dozdej držale črto...

Italija ponudila mir?

Švicarski list „N. Züricher Ztg.“ poroča iz Rima: V tukajšnjih političnih krogih so razširjene vesti, da je Italija ponudila Avstriji mir. Poročilo pravi tudi, da je odgovor Avstrije in Nemčije italijansko vlado popolnoma poparil.

Avstrijsko-srbsko bojišče.

Srbi so potisnjeni na albansko ozemlje. Računi se, da jih je ostalo kakih 70.000 do 80.000 mož, kajti okoli 120.000 mož smo jih ujeli, okoli 100.000 je mrtvih in ranjenih, več kakor 300.000 mož pa jih ni bilo. Vojska na srbskih tleh je torej za nas končana. Le Bolgari se bodo imeli v južni Srbiji boje s Francozi, Angleži in srbskimi ostanki.

Nemško vojno vodstvo je tudi uradno naznanilo, da je vojska proti Srbiji v glavnem končana. S tem sicer ni rečeno, da ne bomo več zasledovali umikajoče se srbske armade in ji branimi povratka v Srbijo nazaj, ampak s tem je rečeno, da za srbsko bojišče ne potrebujemo več tako mnogoštevilne armade, kajti srbsko bojišče je postalo sedaj bojišče druge vrste. Zaradi popolnega poraza srbske armade se tam ne more nič odločilnega več zgoditi.

Tudi Črnogorci smo nagnali popolnoma iz Bosne in Hercegovine. Noben Črnogorec ne stoji več na bosanskih tleh, odkar so naše čete tudi iz Foče in Čajnice zmagovito prodrle proti črnogorski meji. Torej je tudi v tem oziru za nas vojska ob ju goizhodu v glavnem končana.

Istočasno, ko je vojska s Srbijo končana, in mnogo naših čet na razpolago za druga bojišča, je prišel nemški cesar obiskat našega cesarja in kralja. Ta obisk je brezdvomno za prihodnost velikega pomena.

Vojska proti Srbiji v glavnem končana.

Zelo veliko pozornost je po celim svetu zbudil sledeči uradni razglas nemškega vrhovnega vojnega poveljstva z dne 28. novembra:

Odkar so ostanki srbske armade zbežali v albansko gorovje, so velika vojna podvzejala

s Srbi končana. Cilj, ki smo ga zasledovali, t. j. prosta zveza z Bolgarijo in Turčijo je dosežen.

Bojevanje naših armad, ki stojijo pod vrhovnim poveljstvom maršala pl. Mackensena, se je pričelo po avstro-ogrski armadi generala pl. Kövessa in sicer proti Drini in Savi. Ta armada se je ojačila pri nemških četah. Armada generala Gallwitzja je začela dne 6. oktobra prodirati pri Smederevom in kraju Ram-Basija čez Donavo. Bolgarska armada generala Bojadjeva pa se je navadila dne 14. oktobra proti črti Negotin—Piot.

Ta dan se je pričelo tudi bojevanje druge bolgarske armade pod poveljstvom generala Todorova proti Skoplju in Velesu.

Od tega časa so zavezniške čete izvršile veličanska podvzeta: pred očmi sovražnika so gladko in hitro prekorale Donavo, pri čemur jih je še oviral nepravčasno nastali podovavski vihar; zasedle so obsejne utrde belgrajske — pri zavzetju teh postojank se je poleg brande-burškega rezervnega zbora posebno odlikoval avstro-ogrski 8. armadni zbor (Praga) —; trdnjave Zaječar, Knjaževac in Piot so padle v roke naših hrabrih bolgarskih zaveznikov. Naše armade niso pri tem premagale samo vseh velikanskih vojniških težav glede ozemlja, ampak so tudi popolnoma zlomile žilavi odpor sovražne armade, ki je bila navajena vojevanja in se je hrabro borila.

Našega prodiranja niso zadrževala ne skrajno slaba pota, ne globoke zasneženosti, brezcestne gorate ozemlje, ne pomanjkanje hrane in pomanjkanje zavetij. Več kot 100.000 mož, t. j. skoro polovica srbske armade je ujeta. Sovražnih izgub v bojih in vsled ubežnosti vojakov niti ne cenimo. Uplenilo se je mnogo topov, med temi tudi težkih; v naše roke je prišla nepregledna množina vojnega gradiva vseh vrst.

Nemške izgube se lahko imejemo prav zmerne, in tudi te obžalujemo! Na kakih boleznih pa naše čete sploh niso trpele.

Na srbskem bojišču se bodo torej odsedaj vršile le manj pomembni boji. Mnogo čet, ki so se borile v Srbiji, postane sedaj razpoložljivih za druga bojišča, kar je velike važnosti.

Cesar odlikuje vojskovodje.

Cesar je odlikoval vse tri vojskovodje na srbskem bojišču. Maršal Mackensen je dobil briljante k vojnemu zaslužnemu križcu, general Köves in general Galvic vojni zaslužni križec I. razreda, z vojno dekoracijo. Sedanje vojskovanje s Srbijo je bilo v šestih tednih končano.

Prizren je padel.

Zadnje važnejše srbsko mesto Prizren na Kosovem polju so Bolgari zavzeli. Prizren je bil v pravadnih časih glavno mesto srbske države in pozneje pod Turčijo glavno mesto vilajeta Kosovo. Danes pa šteje nad 40.000 prebivalcev. V balkanski vojski so zasedli Srbi mesca oktobra 1912 mesto Prizren. V Prizrenu se je nahajal znani avstrijski konzul Prohaska.

Srbska armada.

Srbska armada se umika po izgubljenih bojih pri Prizrenu in severno pri Rudniku čez albansko mejo ter si pripravlja vspešno na albansko mejo nove postojanke. Toda vse težke topove je morala srbska armada nam in Bolgarom prepustiti, ker ni imela nobenih prevoznih sredstev, da jih spravi čez gorato mejo.

Srbski kralj in vlada v Skadru.

Srbski kralj Peter in vlada so zbežali v Skander. O srbskem kralju se piše, da je od dne do dne slabši ter da pričakujejo najhujšega. Dokler so se vršili še boji na srbskih tleh, bil je vedno pri svojih četah ter jih rotil, da vzdržijo v boju. A vse je bilo zaman.

Boji s Črnogoro.

Naši boji s Črnogoro so toliko napredovali, da ni sedaj nobenega črnogorskega vojaka več na naših tleh. Mi zasedamo sedaj naš nekdanji sandšak Novipazar. Naše čete se že bližajo glavnemu mestu sandšaka, Plevlju.

Črnogora se bo borila do skrajnosti.

Črnogorski kralj Nikita je izdal na svoj narod oklic, v katerem pravi, da Črnogorec raje umrje, ka-

kor pa da bi postal suženj. Kralj Nikita se bo branil do skrajnosti in se bo, če bo treba, preseljeval od gore do gore.

Bolgarsko-srbsko bojišče.

Bolgarija še ima svoje čete tudi v srednji Srbiji, kajti naše uradno poročilo pravi, da so bolgarske čete zavzele zadnje srbsko mesto ob albanski meji, Prizren. Verjetno je, da bo tudi del bolgarskih čet zajedno z armado Kövesovo zasledoval umikajoče se Srbe.

Z razbitjem srbske armade postaja sedaj mnogo važnejša južna bolgarska fronta ob črti Strumica—Krivopalak—Bitolj. Verjetno je, da se je tudi del nemške armade pod generalom Galvicem obrnil proti jugu, da skupno z Bolgari nastopi proti Angležem in Francozom. Na tej fronti je torej kmalu pričakovati važnih dogodkov.

Angleži in Francozi očitno nimajo velikega upanja, da bi zdržali skupen bolgarsko-nemški naval, kajti za vsako ceno si hočejo zagotoviti prosto pot nazaj na grško zemljo. Z vsi silo pritiskajo na Grško, da jim dovoli prosto ozemlje za vojevanje, da jim izroči potrebne železnice in da se smejo utrditi pri Solunu. Grčija se, kolikor je razvideti iz dosedanjih poročil, napol udaja, napol ustavlja.

Francozi so se umaknili pred Bolgari na desni breg reke Črne. O Angležih še ni čuti, da bi se udeležili boja. Pri Bitolju stojijo Srbi, na pomoč jim je prišlo nekaj francoskih čet. Bolgari se previdno bližajo Bitolju. Srbi so baje Bitolj že izpraznili.

Solun — paradiz za špijone.

Angleški poročevalci javljajo iz Soluna, da je mesto pravi paradiz za špijone, ki delujejo tam prav neovirano. Pregledajo si vsak transport. Poročevalci zahtevajo, da naj dobijo Francozi in Angleži kontrolo nad mestom in pravico vse sumljive elemente odstraniti.

Grčija in četverosporazum.

Casniki vedo sedaj veliko povedati o pogajanjih četverosporazuma z Grčijo. V istini pa vemo samo to-le: Grčija se noče s Francozi in Angleži bojevati proti nam. Francozi in Angleži so ji za to hoteli zastaviti vso trgovino po morju, napovedali so ji blokado, toda jo kmalu zopet preklicali, ker so se bali, da Grčija nastopi proti njihovim četam pri Solunu in na srbskem bojišču. Začeli so se pogajati z Grki, da njihovih in srbskih čet ne razorožijo, ako se umaknejo na Grško, da jim dajo železnice iz Soluna do bojišča na razpolago in da jim dovolijo graditi utrde pri Solunu. Pogajanja o teh točkah se še nadaljujejo. Kar se več govori in piše, je le samo ugibanje.

Svobodna pot do Carigrada.

Uspeh v Srbiji ni samo politične, ampak tudi velike gospodarske važnosti. V prvi vrsti je sedaj omogočena zveza po Donavi do Bolgarske in Rumunske, a je tudi železniška zveza s Carigradom vpostavljen. Bolgarska kot dežela, ki sedaj, v vojnem času, ne more nikamur uvažati, more kam in Nemčiji odstopiti žita in tudi jaje, kar vse se bo moglo odlej z lahkoto dovažati k nam. Razum tega ima Bolgarska obilo ovac, ki niso pri njih prihajale v poštev kot hrana, dočim bodo pri nas dobro došle v prehrano prebivalstva. Iz Turčije se bodo mogli izvažati konji, a tudi Turčija ima mnogo ovac. Poleg vprašanja živeža se polaga še večja važnost v rudarske proizvode Bolgarske in Turčije, a tudi v Srbiji je — kakor znano — zadostnih množin raznih kovin, posebno bakra, tako, da se bodo mogle naše zaloge izpopolniti. Kot dovojni predmet iz omenjenih dežel prihajajo še v poštev tobak, riž, janičeje kože in predmeti iz kože. Posebno se morejo iz Turčije uvažati sadje, sredstva za strojenje, oljke, vino in kava, bombaž, a posebno volna iz azijskih predelov Turčije.

Naš izvoz v te dežele ne bo pomemben, razum seveda gotovih predmetov za bolgarsko in turško vojsko, ako boste kaj potrebovali od nas. Kot najvažnejši uspeh svobodne poti do Carigrada je smatrati izrabljanje rudnih skladov Turčije v Aziji, ki lahko odpomore današnjemu pomanjkanju pri nas.

Naši potopili francoski parnik.

Naša vojna mornarica, dasiravno napram sovražni močno v manjšini, preskrbi sovražnikom naše Avstrije marsikatero neljubo presenečenje. Tako so se sedaj pojavili naši podmorski čolni celo v morju ob zahodni obali Italije. Dne 28. novembra se namreč poroča iz Sardinije, da je avstro-ogrski podmorski čoln 25 milj od obali tega otoka potopil francoski parnik „Algerien“. Rešilo se je samo 8 mož posadke.